Timo Boman

Viitasaaren Sörkkä

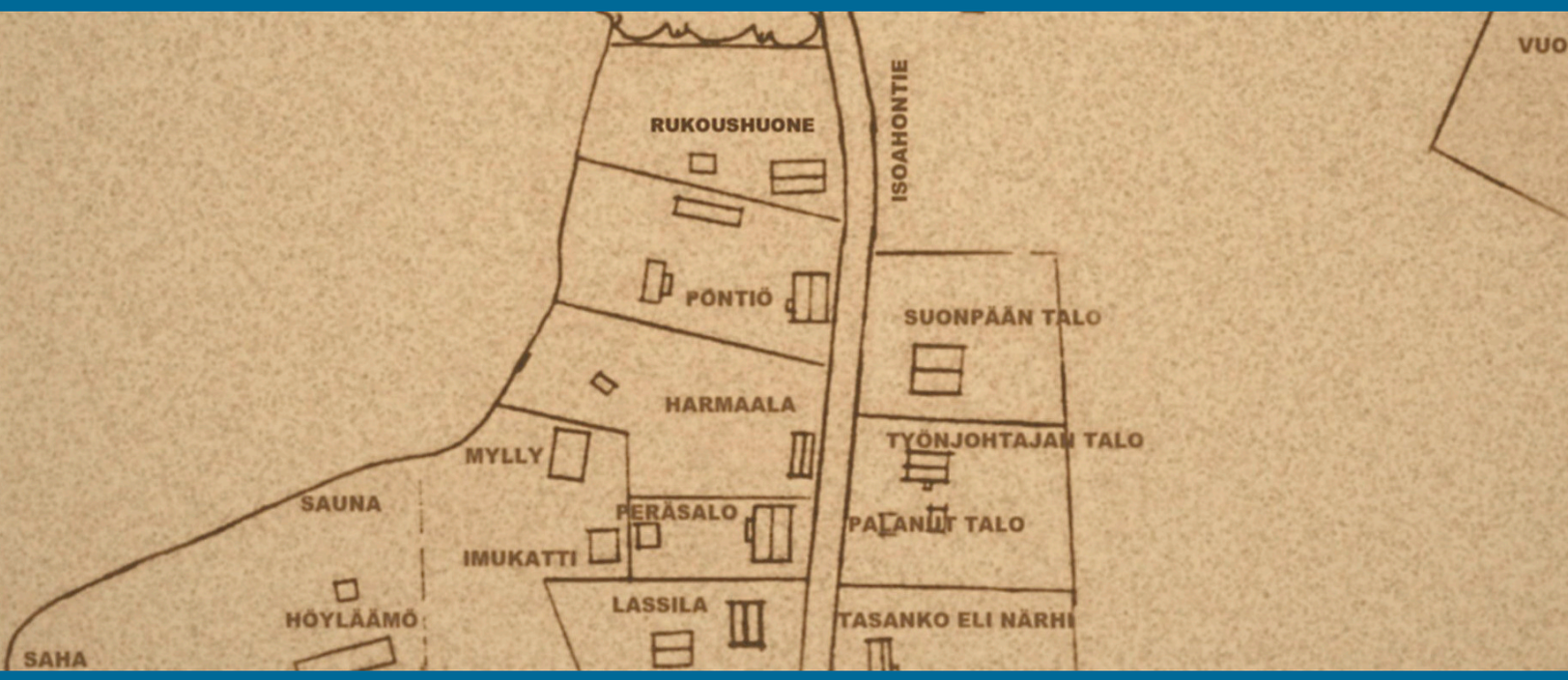

Tarinoita, kuvia ja juttuja

VIITASAAREN

SÖRKKÄ

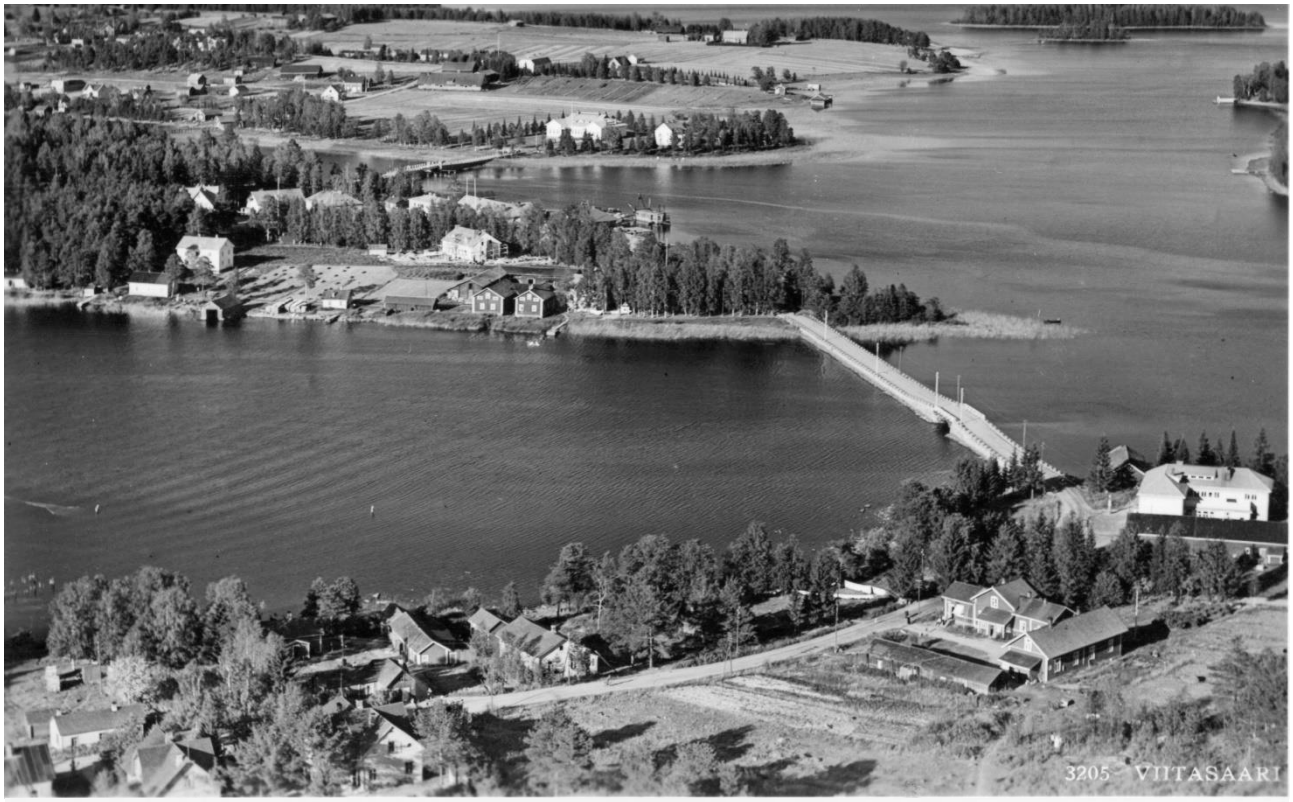

VIITASAAREN

SÖRKKÄ

TIMO BOMAN
Avustajat: Saara Boman, Harri ja Sirpa Boman ja Pirjo Boman
sekä
Lauri Ahonen ja sörkkäläiset

2007, 2012, 2016, 2017 ja 2019

© 2019 Timo Boman, Harri Boman
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-0771-5

Books on Demand –painos, 10.01.2019 (11. painos)
Books on Demand -painos, 16.03.2017 (10. Painos)
Books on Demand -painos, 20.01.2017 (9. painos)
Books on Demand -painos, 22.12.2016 (8. painos)
Books on Demand -painos, 27.11.2016 (7. painos)
Books on Demand -painos, 19.11.2016 (6. painos, 10 kpl)
Books on Demand -painos, syksy 2016 (5. painos, 10 kpl)
Korjattu painos 21.1.2008 (4. painos, 20 kpl)
Korjattu painos 17.9.2007 (3. painos, 50 kpl)
Korjattu painos 16.8.2007 (2. painos, 100 kpl)
1. painos 25.7.2007 (50 kpl)

Johdanto Sörkän tarinaan ... 9
Sörkän kartta ... 13
Ikosen saha ... 15
Kalervo Vauhkonen ... 17
Sähköistys Viitasaarella ... 19
Kerttu Niskanen ... 23
Siipolan vanha talo ... 25
Autoliike Koskinen Oy ... 27
Mirjam (Mirja) Siipola ... 29
Ella Raatikainen ... 31
Sahan pitkässä talossa asuneita ... 33
Esko Björkman ... 35
Sinikka Junikka ... 37
Erkki Pennanen ... 41
Yrjö Pennanen ... 45
Purolan tila ... 47
Mikko Kuusela ... 49
Mikko Närhi ... 51
Närhien kotitalo (Tasanko) ... 53
Simosen palanut talo ... 55
Kotitaloni Lassila – kirjoittajan kertomana ... 57
Veikko Pennanen ... 61
Veikko Peräsalo ... 63
Harmaalan tila ... 65
Suonpään talo ... 67
Heikki Kurikka ... 69
Kiertävät ammatinharjoittaja - kirjoittajan omia kokemuksia: ... 71
Airi Pöntiö ... 73
Osmo Pöntiö ... 75
Vapaaseurakunta ... 79
Miekkalahti ... 81
Narisen Mamman kioski ... 83
Alma Kumpulainen ... 85
Paula Saraste ... 87
Aarne Kokko ... 91
Tapani Laitinen ... 93
Esko Laitinen ... 95
Kaunisto ... 97
Vuorela ... 99
Koivuniemi ... 103
Hakkara ... 105
Hakkarilan tila ... 107
Eemi Hassinen ... 109
Laivat ... 111
Puunkierto ... 117
Kolttoset - kirjoittajan muistelot ... 119
Vihtori Lindeman ... 121
Muutamia virstanpylväitä Viitasaaren historiasta, lainattu Vanhan Viitasaaren historiakirjasta ... 123
Jälkisanat ... 125
Sörkkä-runo ... 127
Syksyllä 2016 ja alkuvuodesta 2019 ... 129

Johdanto Sörkän tarinaan

Viitasaaren Sörkän tarina on yksi miljoonista vastaavista maailmassa siitä, kuinka jonkin aloittelevan yrityksen ympärille kehittyy kuin itsekseen kyläyhteisö kaikkine iloineen ja suruineen. Tämä kirja poikkeaa muista siinä, että tässä ovat eri henkilöt.

Vielä 1800-luvun loppupuolella Sörkkä Viitasaaren kirkonkylässä ja Miekkasalmen etelärannalla oli uinuva kyläpahanen muutamine mökkeineen. Alkuperäisiä lienevät olleet Purola, Pekkala, Tasanko ja Kemppaisen talo sekä Miekkalahti, jonka historia on hämärän peitossa.

Varsinaisen herätyspotkun Miekkalahti sai, kun Koivuniemeen tuli tukkiasioitsija Antti Ikonen Naantalista. Hän oli syntynyt 19.5.1863 Tohmajärvellä. Ilmeisesti Ikonen tajusi, että paikkakuntahan asustaa ja elää puurikkaiden metsien keskellä, minkä vuoksi rakensi sahalaitoksen Miekkalahteen. Vuonna 1911 hän oli jo muuttanut Salmenrantaan ja aloittanut siellä kirjakaupan pidon. Antti Ikonen rakensi myös Miekkalahteen rukoushuoneen ja perusti paikkakunnalle vapaaseurakunnan.

Ensimmäinen saha oli pieni höyryvoimalla toimiva raamisaha. Voimalasta saatiin myös sähköä pienellä 10 hevosvoiman tasavirtasähkölaitoksen teholla, josta vielä riitti jakamaan virtaa lähitaloihin aamu- ja iltahämärän aikaan. Aluksi sähköjohdot vedettiin Kirkkotien haaraan saakka ja seuraavana vuonna jo Suihkosen mutkaan asti - nykyisen kaupungin keskustassa Suihkosen mutka tunnetaan Työväentalontien ja Haapaniementien risteyksenä. Tuosta ajasta (keskustan sähköistymisestä) ei liene tarkempaa tietoa.

Miekkalahden sahasta kiiri tieto aina Viipuriin saakka, koskapa sieltä tulivat Nurmiaho & Nissisen veljekset ostamaan laitoksen. Heidän aikanaan laitos sai mahtavat mittasuhteet - sen ajan mittapuulla mitattuna. Saha laajeni ja voimalaitoskin suureni peräti 50 kWh:n tehoiseksi. Veljeksillä oli myös useita laivoja. Proomun he rakennuttivat sahan rannassa (aluksista tarkemmin tämän kirjan laivoja käsittelevässä osassa). Talonsa veljekset rakensivat Pöntiötä vastapäätä. Toinen, se "lasipalatsiksi" kutsuttu, tuli johtajalle ja sen viereen rakennettiin työnjohtajan asunto.

Nissiset ja Nurmiahot olivat veljeksiä eri sukunimistä huolimatta. Nurmiaholla oli paljon lapsia (katso Irja Tantun kertomus Suonpään talon kohdalta). Vanhemmat on haudattu lähelle kirkkoa, isä vuonna 1922. Korkeassa patsaassa lukee: räätäli ja pyhäkoulun opettaja Johannes Nissinen. Äiti Maria Stina, o.s. Kinnunen, kuollut 1935.

Nurmiaho & Nissinen myi sahan Enqvistille - ajasta ei ole paljon kerrottavaa. Enqvistin aikana sahalta lopetettiin sähkönjakelu kyläläisille, mikä aiheutti Viitasaaren oman sähköyhtiön perustamisen (tästä tarkemmin sähköä käsittelevässä osassa).

Enqvist myi sahan Erkki Kurikalle. Kurikka kuoli 8.1.1937, jonka jälkeen hänen tyttärensä nimissä rakennettiin mylly ja imukatti vuonna 1938. Sota-ajan saha seisoi pysähdyksissä ja eräänä pakkasyönä 1940 rakennus paloi.

Mylly jatkoi toimintaansa Kassu Remosen vetämänä useita vuosia. 60-luvulla se myytiin Risto Kanaselle, joka purki rakennuksen. Nyt (2007) tontti on puistoaluetta. Myllystä ja imukatista enemmän Erkki Pennasen kertomuksessa.

Sahan ja myllyn lopetettua toimintansa, elämä alkoi palata entisiin uomiinsa. Suuri väkimäärä hajosi maailmalle - aina Kanadaan ja Australiaan asti. Alkuperäisiä asukkaita ei enää ole, mutta kylläkin muutamia heidän jälkeläisiään ensimmäisessä ja toisessa polvessa.

Paluumuuttajia ovat Ilpo Laitinen, Harri Boman, Antero Peräsalo ja Liisa Närhi. Mirjam Siipola ja Juhani Närhi ovat pysyneet paikoillaan koko ajan. Ainoa kauppa, Siwa, sijaitsee vanhassa postihaassa.

Lapsia Sörkän kulta-aikana syntyi noin kaksisataa. Yksistään Salonpääntien viidessä talossa heitä oli yli neljäkymmentä. Melkein kaikki tässä yhteisössä asuneet olivat jotenkin yhteydessä sahaan. Työtä saivat melkein kaikki, jopa alaikäisetkin, kuten Pöntiön, Sarasteen, Närhin ja Jauhiaisen pojat. He saivat tehdä armeijalle pilkkeitä kaasupönttöautoihin. Sota-aikana sahalla työskenteli muun muassa sotavankeja. Lapsille riitti työtä myös Hakkarilan ja Salonpään tiloilla. Jussi Närhi muistaa saaneensa kymmenvuotiaana tappipoikana Hakkarilassa 10 penniä tunnilta. Vuosia myöhemmin palkka oli jo kuusikymmentä penniä – allekirjoittanut sai Salonpäässä 65 penniä, koska ajoi hevosta.

Vilkkaassa yhteisössä tapahtui kaikenlaista – muutenhan paikka ei olisikaan saanut "lempinimeään" Sörkkä. Surullisiin tapahtumiin kuului, kun nuori tyttö ja nuorehko nainen hukkuivat sahan rantaan. Yksi lopetti itsensä hirttämällä ja yksi puukotettiin kuoliaaksi Miekkalahdessa. Muuan sahan automiehistä kuoli häkämyrkytykseen. Työnjohtaja sai sairaskohtauksen ja menehtyi työpöytänsä ääressä. Nuori tyttö jäin polkupyörällä auton alle rukoushuoneen kohdalla. Pojat tappelivat väliin rajustikin, mutta onneksi lääkäri Åkerblom oli lähellä.

Raamisahauksen loputtua ja sahan tuhouduttua tulipalossa yhteisö pieneni, koska oli hakeuduttava muualle työnhakuun. Suuri osa perheistä rakensi talonsa läheiselle Isoaholle, kuten meidänkin perheemme 1960-luvun lopulla. Osa muutti Haapaniemelle ja suurin osa lähti muille maille. Saha jatkoi vielä Suolahden Puu -nimisenä sirkkelisahana, joka sekin vaihtoi vielä kerran omistajaa. Ensimmäinen omistaja oli saarnamies ja niin oli myös viimeinen, sillä sahan osti saarnamies Itkonen, lähes samanniminenkin kuin sahan perustaja.

Elämä Sörkässä, nykyisessä Myllärinpuistossa (Miekkapuistossa) ja Miekkarinteellä, palautui hiljaiseksi. Melkein kaikki alkuperäiset asukkaat ovat eläkkeellä. Taloja on uusittu, eräät jo kolmanteen kertaan. Palveluksia tarjoavat muun muassa Siwa, Sirpan Parturi-Kampaamo ja kehystämö.

Nämä kansien välien jutut olen koonnut lukuisten haastattelemieni entisten sörkkäläisten ja vähän muidenkin muistikuvista. Siitä heille mitä parhaimmat kiitokset. Ilman Harri-poikaani tämä teos ei olisi ollut mahdollinen – tietokone kun on sen verran mutkikas laite varttuneelle väelle. Tietoja olen etsinyt myös seuraavista julkaisuista: *Kun kutsu kuului I* ja *II*, *Laivakirjat*, *Urheilukirja*, *Viitasaaren historia I*, *Viitasaaren seurakunta*, *Viitasaari-Seura*. Valokuvia on saatu omistajiltaan ja mukana on lisäksi myös omia otoksia.

Timo Boman, Sörkässä syntynyt

Viitasaaren Sörkän lyhyt "historiikki".

"Nykyään ei Sörkän aikaa muista kuin muutama henkilö, siksi tämä kirja on tehty - entisten aikojen muistelemiseksi."

Teos ei ole alueen historiikki vaan kokoelma kuvia, tarinoita ja juttuja., joista osa on tosia ja ehkäpä osa vähemmän tosia.

9 789528 007715

BoD™ BOOKS on DEMAND

www.bod.fi